

RTU studiju kurss "Skaņu izrunas traucējumi"**0L000 Liepājas akadēmija****Vispārējā informācija**

Kods	LA0620
Nosaukums	Skaņu izrunas traucējumi
Studiju kursa statuss programmā	Obligātais/Ierobežotās izvēles
Atbildīgais mācītspēks	Gundega Tomele - Doktors, Docents
Apjoms daļās un kredītpunktos	1 daļa, 5.0 kredītpunkti
Studiju kursa īstenošanas valodas	LV
Anotācija	Kurss sniedz zināšanas par skaņu izrunas traucējumu etioloģiju, klasifikāciju, korekciju un profilaksi. Tiek apgūtas praktiskās iemaņas skaņu izrunas traucējumu diagnostikā, korekcijas plāna izstrādē, korekcijas procesa īstenošanā un logopēda dokumentācijas sagatavošanā.
Mērķis un uzdevumi, izteikti kompetencēs un prasmēs	Studiju kursa mērķis: sniegt izpratni par skaņu izrunas traucējumiem, to etioloģiju, simptomātiku, klasifikāciju, korekciju un profilaksi, veidot praktiskā darba iemaņas. Studiju kursa uzdevumi: 1. Sniegt zināšanas par skaņu izrunas traucējumiem, to etioloģiju, klasifikāciju, korekciju un profilaksi. 2. Apgūt skaņu izrunas traucējumu diagnostikas metodoloģiju. 3. Apgūt praktiskās iemaņas skaņu izrunas traucējumu korekcijā un logopēda dokumentācijas sagatavošanā.
Patstāvīgais darbs, tā organizācija un uzdevumi	Skaņu izrunas traucējumi. 1. Literatūras studijas. 2. Viena literatūras avota padziļināta izpēte, apskata sagatavošana. Skaņu izrunas pārbaude un novērtēšanas ziņojuma sagatavošana. 1. Skaņu izrunas pārbaudes metodiku izpēte. 2. Pārbaudes protokola un novērtēšanas ziņojuma sagatavošana. Skaņu izrunas traucējumu korekcija. 1. Individuāli uzdevumi – viena skaņu izrunas traucējuma veida etioloģijas, izpausmju un korekcijas padziļināta izpēte. 2. Atbilstošu korekcijas materiālu sagatavošana un prezentēšana.

Literatūra	Obligātā / Obligatory: 1.Bleile, K. M. (2023). Speech Sound Disorders: For Classroom and Clinic. 5th edition. Plural Publishing. 2.Blūmentāle, I., Kalēja, I., Klatenberga, I., Kuške, S., & Vabale, A. (2014). Rokasgrāmata runas, valodas un dzirdes attīstībā un traucējumu izziņāšanā. Rīga: b. i. 3.Bowen, C. (2023). Children's Speech Sound Disorders. 3rd edition. Wiley-Blackwell. 4.Freed, D. B. (2012). Motor Speech Disorders: diagnosis and treatment (2nd ed.). Clifton Park, N.Y.: Delmar, Cengage Learning. 5.Kent, R. D. (2023). Handbook on Children's Speech: Development, Disorders, and Variations. Plural Publishing. 6.Kušķe, L. (2013). Fonēmu producēšanas izpētes un fonēmu uztveršanas un atšķiršanas izpētes testi bērniem no 3 līdz 6 gadiem. Rīga: VISC. 7.Kušķe, L. (2013). Metodiskās rekomendācijas logopēdiem, kā strādāt ar fonēmu uztveršanas un atšķiršanas izpētes un fonēmu producēšanas izpētes testiem bērniem vecumā no 3 līdz 6 gadiem. Rīga: VISC. 8.Miltiņa, I. (2005). Skaņu izrunas traucējumi. Rīga: RaKa. 9.Miltiņa, I. (2017). Modelēšana logopēdijā. Rīga: RaKa. 10.LAMBA. (2021). Lietotāja rokasgrāmatas. https://www.lamba.lv/index.php/lv/ lietotaja-rokasgramata. 11.Pert, S. (2022). Working with Children Experiencing Speech and Language Disorders in a Bilingual Context: A Home Language Approach. Routledge. 12.Raščevska, M. (red). (2024). Psiholoģiskās novērtēšanas skrīninga instrumentu komplekta izstrāde bērnu agrīnās attīstības risku atpazīšanai. 1. sējums. Skrīninga konstruktīva teorētiskais pamatojums un attīstības veicināšanas intervencu pieejamība. Kolektīva monogrāfija. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 13.Strautiņa, V. & Šulce, Dz. (2009). Latviešu valodas pareizrūna un pareizrakstība. Rīga: RaKa. 14.Tellis, M. G., & Manasco, M. H. (2023). Fundamentals of Anatomy and Physiology of Speech, Language, and Hearing. Plural Publishing. Papildu / Additional: 1.Adamsa, I., Struka, V., & Tilmane-Karusa, M. (2000). Lūpas mēli kustinot jaukās skaņās vārdiņš top/ Miofunkcionālie vingrinājumi pareizas runas veidošanai. Rīga: Rasa ABC. 2.Apša, E. (2018). Mēlītes kārtis. Rīga: RaKa. 3.Baumane, A. (2000). Izrunā un raksti pareizi! Didaktiskie materiāli skaņu v-f, p-b, t-d, k-g, ķ-ģ pareizai izrunai un rakstībai. Rīga: Zvaigzne. 4.Baumane, A. (1994). Izrunā un raksti pareizi! Didaktiskie materiāli skaņu ķ, č, ģ, dž pareizai izrunai un rakstībai. Rīga: Zvaigzne. 5.Baumane, A. (1994). Izrunā un raksti pareizi! Didaktiskie materiāli skaņu a-ā, e-ē, i-ī, u-ū pareizai izrunai un rakstībai. Rīga: Zvaigzne. 6.Baumane, A. (1993). Izrunā pareizi! Didaktiskie materiāli skaņu r, l pareizai izrunai. Rīga: Zvaigzne. 7.Brantevica, A. (2016). Draiskie artikulācijas vingrinājumi. Rīga: RaKa. 8.Buivide, A. (2012). Mācīsimies kopā. Rīga: RaKa. 9.Korbe, V. (2007). Programma skaņu izrunas un runas kultūras attīstīšanai pa pakāpēm pirmsskolas vecuma bērniem un bērniem ar izrunas traucējumiem. Rīga: Izglītības soli. 10.Līdaka, J. (2023). Es dzīvoju Rīgā. 1. grāmata. Kā iemācīt izrunāt R? Rīga: RaKa. 11.Lūse, J., Miltiņa, I., & Tūbele S. (2020). Logopēdijas terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: RaKa. 12.Markus, D., & Grigorjevs, J. (2002). Fonētikas pētīšanas metodes. Rīga: Apgāds "Rasa ABC." 13.Miltiņa, I., & Pastare, S. (1997). Pirmie soli logopēdijā. I daļa. Rīga: PIAC. 14.Tropa, I. (2018). Saklausām skaņas vārdā. Rīga: RaKa. 15.Tropa, I. (2018). Skaņas, burti, vārdi. Rīga: RaKa. Citi informācijas avoti / Other sources of information: Raksti krājumos: Forum Logopādie, Journal of Speech, Language and Hearing Research u. c. Interneta resursi / Internet resources: http://www.asha.org/ https://www.logopedi.lv/la-resursi/ https://macibumateriali.lv/ Zinātniskajās datu bāzēs (EBSCO, Web of Science, SAGE Journal, Cambridge Journals Online, Science Direct, SCOPUS, Britannica Online u. c.) pieejamās publikācijas.
Nepieciešamās priekšzināšanas	Ir izpratne par runas un dzirdes orgānu anatomiju, fizioloģiju un patoloģiju, artikulāro un akustisko fonētiku. Artikulārā un akustiskā fonētika. Runas un dzirdes fizikālie pamati. Runas un dzirdes orgānu anatomija, fizioloģija un patoloģija. Ievads logopēdijā un logopēdijas vēsture.

Studiju kursa saturs

Saturs	Pilna un nepilna laika klātienes studijas		Nepilna laika neklātienes studijas	
	Kontakt stundas	Patstāv. darbs	Kontakt stundas	Patstāv. darbs
1. temats. Pirmsskolas vecuma bērnu skaņu izrunas un uztveres ontogēnēze Runu producējošie un uztverošie orgāni. Latviešu valodas skaņu fonētiskais raksturojums un artikulācijas veids.	4	4	2	6
Praktiskais darbs: Pāru darbs – runu producējošo orgānu novērtēšana.				

2. temats. Skaņu izrunas traucējumi (dislālīja) Skaņu izrunas traucējumu etioloģija (organiskā, funkcionālā dislālīja). Dislālījas iedalījums atkarībā no traucētās skaņu grupas, no traucējuma apjoma un no skaņu izrunas traucējuma rakstura. Praktiskais darbs: Skaņu izrunas traucējumu raksturojums (individuālas tēmas). Literatūras analīze. Diskusija.	8	12	4	16
3. temats. Skaņu izrunas pārbaude. Perifērā artikulācijas aparāta uzbūves, kustību dinamikas un statikas pārbaude. Fonēmu izrunas pārbaude. Fonemātiskās uztveres pārbaude. Datu apkopošana, logopēda slēdziena sniegšana, novērtēšanas / progresa ziņojuma sagatavošana. Praktiskais darbs: Skaņu izrunas pārbaudes vērošana, vērojumu apkopošana un analīze, secinājumu izstrāde. Diskusija.	8	12	4	16
4. temats. Skaņu izrunas traucējumu korekcija Korekcijas plāna izstrāde. Korekcijas darba posmi – sagatavošanas, skaņu uzstādīšanas, automatizēšanas un diferencēšanas posmi. Korekcijas darba specifika fonētisku, fonemātisku, fonētiski fonemātisku skaņu izrunas traucējumu gadījumos. Korekcijas darba metodes un paņēmieni, to atbilstība skaņu izrunas traucējuma veidam. Praktiskais darbs: Skaņu izrunas un uztveres vingrinājumu praktiska apguve.	16	26	8	34
5. temats. Logopēda nodarbības un logopēdiskās tehnoloģijas Logopēda nodarbību plānošana, īstenošana un rezultātu analīze. Logopēdisko tehnoloģiju, caurviju prasmju un kompetenču pieejas integrācija logopēda nodarbībās bērniem ar skaņu izrunas traucējumiem. Praktiskais darbs: Patstāvīgā darba (individuālas tēmas – konkrēta skaņu izrunas traucējumu veida korekcijas plāna un materiālu izstrāde) prezentācija, vingrinājumu nostiprināšana. Diskusija.	16	26	8	34
6. temats. Skaņu izrunas traucējumu profilakse Skaņu izrunas traucējumu profilakse. Logopēda sadarbība ar vecākiem, pedagogiem un ārstniecības jomas speciālistiem. Praktiskais darbs: Grupu darbs – profilaktisko pasākumu modelēšana un prezentēšana.	4	4	2	6
Kopā:	56	84	28	112

Sasniedzamie studiju rezultāti un to vērtēšana

Sasniedzamie studiju rezultāti	Rezultātu vērtēšanas metodes
ZINĀŠANAS: 1. Ir zināšanas par skaņu izrunas traucējumu etioloģiju, simptomātiku un klasifikāciju. 2. Ir izpratne par skaņu izrunas novērtēšanas, traucējumu diagnosticēšanas un korekcijas darba teorētiskajiem un praktiskajiem aspektiem.	Studiju kursa apguve tā noslēgumā tiek vērtēta 10 ballu skalā, summējot pozitīvos rezultātus un vadoties pēc šādiem kritērijiem: iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, iegūtās prasmes un kompetence atbilstoši plānotajiem studiju rezultātiem. Nodarbību apmeklējums un aktīva līdzdalība praktiskajās nodarbībās. Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas traucējumi (patstāvīgā darba rezultāti – literatūras avota apskats un prezentācija). Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas pārbaude un novērtēšanas ziņojuma sagatavošana (novērojumu apkopošanas un patstāvīgā darba rezultāti). Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas traucējumu korekcija (patstāvīgā darba prezentācija un prasmes demonstrēt praktiskos vingrinājumus). Pārbaudes darbs: zināšanu pārbaude studiju kursa apguves laikā. Eksāmens: teorētiskās zināšanas.
PRASMES: 1. Prot patstāvīgi novērtēt bērna runu producējošo un uztverošo orgānu stāvokli, skaņu izrunas stāvokli un sniegt logopēda slēdzienu. 2. Nosaka logopēda iedarbības mērķus un uzdevumus. 3. Prot veikt korekcijas plāna izstrādi un tā īstenošanu skaņu izrunas traucējumu novēršanai. 4. Izmanto skaņu izrunas traucējuma veidam atbilstošus logopēda darba paņēmienus. 5. Prot atspoguļot datus logopēda dokumentācijā – runas un valodas kartē, novērtēšana un progresa ziņojumā. 6. Māk izmantot iegūtās prasmes, lai sadarbotos ar vecākiem un citu jomu speciālistiem.	Studiju kursa apguve tā noslēgumā tiek vērtēta 10 ballu skalā, summējot pozitīvos rezultātus un vadoties pēc šādiem kritērijiem: iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, iegūtās prasmes un kompetence atbilstoši plānotajiem studiju rezultātiem. Nodarbību apmeklējums un aktīva līdzdalība praktiskajās nodarbībās. Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas traucējumi (patstāvīgā darba rezultāti – literatūras avota apskats un prezentācija). Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas pārbaude un novērtēšanas ziņojuma sagatavošana (novērojumu apkopošanas un patstāvīgā darba rezultāti). Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas traucējumu korekcija (patstāvīgā darba prezentācija un prasmes demonstrēt praktiskos vingrinājumus). Pārbaudes darbs: zināšanu pārbaude studiju kursa apguves laikā. Eksāmens: teorētiskās zināšanas.

KOMPETENCE: 1. Spēj teorētiskās zināšanas integrēt praksē. 2. Spēj novērtēt skaņu izrunu un noteikt skaņu izrunas traucējumus, definēt logopēda slēdzienu, korekcijas darba mērķus un uzdevumus, izstrādāt un īstenot korekcijas plānu. 3. Spēj kritiski izvēlēties un atbilstoši skaņu izrunas traucējuma veidam izmantot daudzveidīgas korekcijas metodes un paņēmienus. 4. Spēj sagatavot ziņojumu par novērtēšanas un / vai progresu rezultātiem, iekļaujot novērtēšanas laikā iegūto datu analīzi un interpretāciju. 5. Spēj konsultēt vecākus, pedagogus un citus speciālistus par skaņu izrunas ontogēzi, traucējumiem un to profilaksi.	Studiju kursa apguve tā noslēgumā tiek vērtēta 10 ballu skalā, summējot pozitīvos rezultātus un vadoties pēc šādiem kritērijiem: iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, iegūtās prasmes un kompetence atbilstoši plānotajiem studiju rezultātiem. Nodarbību apmeklējums un aktīva līdzdalība praktiskajās nodarbībās. Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas traucējumi (patstāvīgā darba rezultāti – literatūras avota apskats un prezentācija). Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas pārbaude un novērtēšanas ziņojuma sagatavošana (novērojumu apkopošanas un patstāvīgā darba rezultāti). Pārbaudes darbs: Skaņu izrunas traucējumu korekcija (patstāvīgā darba prezentācija un prasmes demonstrēt praktiskos vingrinājumus). Pārbaudes darbs: zināšanu pārbaude studiju kursa apguves laikā. Eksāmens: teorētiskās zināšanas.
---	---

Studiju rezultātu vērtēšanas kritēriji

Kritērijs	% no kopējā vērtējuma
Nodarbību apmeklējums un aktīva līdzdalība praktiskajās nodarbībās	10
Patstāvīgie darbi	20
Pārbaudes darbi	20
Eksāmens	50
Kopā:	100

Studiju kursa plānojums

Daļa	KP	Stundas			Pārbaudījumi		
		Lekcijas	Prakt d.	Laborat	Ieskaite	Eksām.	Darbs
1.	5.0	28.0	28.0	0.0		*	